WIKIPEDIA

Wikang Tausug

Mula sa Wikipediang Tagalog, ang malayang ensiklopedya

Ang **Wikang Tausug** ([taʔu'sug]; *Tausug: Bahasa Sūg*; Malay: *Bahasa Suluk*; Kastila: *idioma joloano/suluano*) ay isang wikang Bisaya na sinasalita sa lalawigan ng Sulu sa Pilipinas. Sinasalita rin ito sa silangang bahagi ng Sabah, Malaysia ng mga Tausug.

Malawakang sinasalita ito sa Kapuluang Sulu (Tawi-Tawi), Tangway ng Zamboanga (Zamboanga del Norte, Zamboanga Sibugay, Zamboanga del Sur, at Lungsod ng Zamboanga), Timog Palawan at Malaysia (silangang Sabah). Ang Tausug at Chavacano ang dalawang tanging wikang Pilipino na sinasalita sa isla ng Borneo.

Malapit na kamag-anak ang wikang Tausug sa wikang Surigaonon ng mga lalawigan ng Surigao del Norte, Surigao del Sur at Agusan del Sur, at ang wikang Butuanon ng hilagang-silangang Mindanao.

Tausug	
Bahasa Sūg	
بهس سوگ	
Sinasalitang katutubo sa	Pilipinas, Malaysia
Rehiyon	— Sinasalita sa Kapuluang Sulu at silangang Sabah — Sinasalita rin sa Lungsod ng Zamboanga
Etnisidad	Tausug Mga Pilipino sa Malaysia
Mga katutubong tagapagsalita	1.1 milyon (2000)[1]
Pamilyang wika	Austronesyo ▪ Malayo-Polinesyo ▪ Pilipino ▪ Malawakang Gitnang Pilipino ▪ Gitnang Pilipino ▪ Bisaya ▪ Timog Bisaya ▪ **Tausug**
Sistema ng pagsulat	Latin (alpabetong Malay) Arabe (Jawi)
Opisyal na katayuan	
Opisyal na wika sa	Wikang panrehiyon sa Pilipinas
Pinangangasiwaan (regulado) ng	Komisyon sa Wikang Filipino
Mga kodigong pangwika	
ISO 639-3	tsg

Mga nilalaman

Etimolohiya

Ang pangalan ng wika sa Tausug ay *bahasa Sūg* ("ang wika ng Sulu"). Tausug (Tausug: *tau Sūg*, "ang mga tao ng Sulu") ay nagmula sa dalawang salita: *tao* ("tao") at *sūg* ("agos"), marahil tumutukoy sa kanilang kabuhayan na nakadepende sa mga malakas na agos ng Dagat Sulu, kung saan nagsilayag sila dati bilang mangingisda, maninisid ng perlas, at mangangalakal.

Kahit ngayon, ang Dagat Sulu ay estratehikong ruta ng kalakalan ng timog Pilipinas at ang mga malalapit na bansang ASEAN. Kasing-aga ng ika-10 siglo, pinaniniwalaan na lumalago ang ruta ng kalakalan sa pagitan ng Sulu, Tsina, at Hilagang Borneo. Kilala ang mga tao roon bilang mga "tao ng agos", ang literal na salinwika ng "Tausūg".

Mga lugar kung saan pangmaramihang katutubong wika ang Tausug

PAALALA: Maaaring naglalaman ang pahinang ito ng mga simbolong pamponetikong IPA sa *Unicode*.

Sulat

Sinasabi na dating isinulat ang wikang Tausug gamit ang isang sulat na magkaugnay sa Baybayin na tinatawag na "Luntarsug."[2] Mukhang kinumpirma itong pananaw ng dating Sultan ng Sulu sa pamamagitan ng pisikal na ebidensya. Dating ipinanulat ng wikang Tausug ang alpabetong Arabe. Nabigyang-inspirasyon ang paggamit ng sulat ng paggamit ng Jawi sa pagsulat ng wikang Malay.

Isang halimbawa ng alpabetong Arabe sa pagsulat ng wikang Tausug:

- **Sulat-Latin** – *Wayruun tuhan malaingkan Allāh, hi Muhammad ing rasūl sin Allāh*
- **Sulat-Arabe** – وَيْرُؤُنْ تُهَنْ مَلَيِڠْكَن هَالله، هِمُحَمَّدْ يِڠ رَسُولْ سِڠ الله
- **English translation** – Walang diyos kundi si Allah, at si Muhammad ang mensahero ni Allah.

Naiiba ang sulat-Arabe na ipinanunulat ng wikang Tausug sa iilang aspeto sa sulat na ipinanunulat ng wikang Arabe at sa sulat-Jawi na ipinanunulat sa mga wikang Malay. Isa sa mga pangunahing pagkakaiba nito ay kung paano isinusulat ang mga paunang patinig ng salita.

Sa Arabe, ang /in/ ay (إِن); sa Jawi (Malay), ito ay (ان). Sa Tausug, ito ay (ئِن). Ginagamit ng sulat-Tausug Arabe ang letrang yā' na may hamza (ئ) para kumatawan sa maikling patinig. Kung may idinagdag na kasra (ئِ), nagiging 'i' ang tunog nito. Kung may idinagdag na fatha (ئَ), nagiging 'a' ang tunog nito. Kung may iđinagdag na damma (ئُ), nagiging 'u' ang tunog nito.

Latin

Alpabetong Tausug

Titik	A	B	D	G	H	I	J	K	L	M
Pangalan	*Alip*	*bā'*	*dāl*	*gā'*	*hā'*	*ī*	*jīm*	*kāp*	*lām*	*mīm*
IPA	/a/	/b/, /β/	/d/	/g/, /ɣ/	/h/, /ħ/	/i/	/dʒ/	/k/	/l/	/m/
Titik	N	Ng	P	R	S	T	U	W	Y	'
Pangalan	*nūn*	*ngā'*	*pā'*	*rā'*	*sīn*	*tā'*	*ū*	*wāw*	*yā'*	*hamja*
IPA	/n/	/ŋ/	/p/	/r/, /ɹ/	/s/	/t/	/u/	/w/	/j/	/ʔ/

Arabe

Alpabetong Tausug – Sulat-Arabe

Karakter	Nakahiwalay	Pasimula	Panggitna	Panghuli	Pangalan
ا	ا			ـا	alip
ب	ب	بـ	ـبـ	ـب	bā'
ت	ت	تـ	ـتـ	ـت	tā'
ج	ج	جـ	ـجـ	ـج	jīm
د	د			ـد	dāl
ر	ر			ـر	rā'
س	س	سـ	ـسـ	ـس	sīn
غ	غ	غـ	ـغـ	ـغ	gayn
ڠ	ڠ	ڠـ	ـڠـ	ـڠ	ngā'
ف	ف	فـ	ـفـ	ـف	pā'
ک	ک	کـ	ـکـ	ـک	kāp
گ	گ	گـ	ـگـ	ـگ	gāp
ل	ل	لـ	ـلـ	ـل	lām
م	م	مـ	ـمـ	ـم	mīm
ن	ن	نـ	ـنـ	ـن	nūn
و	و			ـو	wāw
ه	ه	هـ	ـهـ	ـه	hā'
ي	ي	يـ	ـيـ	ـي	yā'
ء	ء			ء	hamja
أ	أ			ـأ	alip na may hamja sa itaas
ؤ	ؤ			ـؤ	wāw na may hamja sa itaas
ئ	ئ	ئـ	ـئـ	ـئ	yā' na may hamja sa itaas

ﻻ	ﻻ	ﻻ	ﻼ	ﻼ	lām alip

Mga halimbawa

Tagalog	Tausug Sulat-Latin	Tausug Sulat-Arabe
Ano ang pangalan mo?	*Unu in ngān mu?*	اُنُ ئِن ڠَان مُ؟
Ang pangalan ko ay Muhammad	*In ngān ku Muhammad*	ئِن ڠَان كُ مُحَمَّد
Kumusta ka?	*Maunu-unu nakaw?*	مَؤُنُعُاُنُ نَكَو؟
Mabuti ako	*Marayaw da isab*	مَرَيَو دَ ئِسَب
Nasaan si Ahmad?	*Hawnu hi Ahmad?*	هَونُ هِ أَحمَد؟
Nasa bahay siya	*Ha bāy siya*	هَ بَاي سِيَ
Salamat	*Magsukul*	مَگسُكُل

Salitang hiram

May maraming salitang Tausug na nagmula sa wikang Arabe.

Kabilang sa mga halimbawa ng salitang Arabe sa Tausug ang:

Salitang Tausug	Kahulugan (Tausug)	Arabic Word	Pagbigkas	Kahulugan (Arabe)
Adab	kagandahang-asal	أدب	adab	kagandahang-asal
Ahirat	kabilang buhay	آخرة	ākhirah	kabilang buhay
Ajayb	kahanga-hanga	عجيب	'ajīb	kahanga-hanga
Akkal	katalinuhan	عقل	'Aql	talino
Alam	sansinukob	عالم	'ālam	mundo
Allāh	Diyos	الله	Allāh	Diyos
Amānat	mensahe	أمانة	amānah	tiwala
Ammal	gumamit	عمل	'amal	gumawa
Awal	pinagmulan	أوّل	awwal	una
Awliya	aseta	أولياء	awliyā'	asetiko
Ayat	taludtod	آية	āyah	taludtod
Ayb	hiya	عيب	'ayb	hiya
Barawi	tulisan sa ilang	بدوي	*badawī*	Bedwino
Batāl	di-malinis	باطل	bātil	kahungkagan
Bilāl	Muezzin/tagatawag ng dalangin	بلال	Bilāl	Bilal ibn Rabah
Daawa	dahilan	دعوة	da'wah	imbitasyon
Duhul	sukdulan	دخول	dukhūl	pasukan
Daira	lungsod	دائرة	dā'irah	lugar
Dayyus	cuckold	ديّوث	dayyūth	cuckold
Dunya	Daigdig	دنيا	dunyā	mundo
Duwaa	panalangin	دعاء	du'ā	panalangin/pagsusumamo
Habal	balita	خبر	khabar	balita

Hadas	kalaswaan	حدث	hadath	kalaswaan
Hakīka	ritwal sa kapanganakan	عقيقة	aqīqah	ritwal sa kapanganakan
Hakīkat	katotohanan	حقيقة	haqīqah	katotohanan
Hatīb	tagapagsalita	خطيب	khatīb	tagapagsalita
Hawa	Eba	حواء	Hawā'	Eba
Hidāyat	anunsyo	هداية	hidāyah	patnubay
Hikmat	karunungan	حكمة	hikmah	karunungan
Hukum	hukom	حكم	hukm	pasya
Humus	limos	خمس	khums	ikalima
Hutba'	sermon	خطبة	khutbah	sermon
Hurup	tunog ng isang titik	حروف	hurūf	mga titik
Ibilīs	demonyo	إبليس	Iblīs	diyablo
Ihilās	katapatan	إخلاص	ikhlās	katapatan
Ijin	pagpapala	إذن	idhn	pahintulot
Ilmu'	kaalaman	علم	'ilm	kaalaman
Imān	pagtitiis	إيمان	īmān	pananampalataya
Intiha'	huli	إنتهى	intihā	huli
Irādat	pagpupunyagi	إرادة	irādah	pagpupunyagi
Islām	Islam	إسلام	Islām	Islam
Istigapar	humingi ng tawad	إستغفار	istighfār	humingi ng tawad
Instinja	dalisay	إستنجاء	istinjā'	linisin ang sarili
Jabūr	Salmo	زبور	zabūr	Salmo
Jāhil	tanga	جاهل	jāhil	mangmang

Jakāt	ikapu	زكاة	zakāh	ikapu
Jamāa	kapulungan	جماعة	jamā'ah	kapulungan
Jamān	orasan	زمان	zamān	oras
Janāja	langkayan	جنازة	janāzah	paglilibing
Jāt	hitsura	ذات	dhāt	sarili
Jaytūn	oliba	زيتون	zaytūn	oliba
Jin	espiritu	جنّ	jinn	demonyo
Jinā	pangangalunya	زنا	zinā	pangangalunya
Juba	kasuutan	جبّة	jubbah	kasuutan
Jubul	tumbong	دبر	dubr	tumbong
Junub	polusyon	جنوب	junūb	marumi
Jurriyat	lahi	ذرية	dhurriyyah	anak
Kahawa	kape	قهوة	qahwah	kape
Kāpil	di-naniniwala	كافر	kāfir	di-naniniwala
Karāmat	milagro	كرامة	karāmah	milagro
Kawwāt	kapangyarihan	قوّة	quwwah	puwersa
Kubul	libingan	قبور	qubūr	mga libingan
Kudarat	Kapangyarihan ng Diyos	قدرة	qudrah	abilidad
Kulbān	sakripisyo	قربان	qurbān	sakripisyo
Kuppiya'	pantakip sa ulo ng lalaki	كوفية	kūffiyah	kefiyyeh
Kupul	kawalang-paniwala	كفر	kufr	kawalang-paniwala
Lidjiki'	pagpapala	رزق	rizq	sustento
Maana	kahulugan	معنة	ma'nah	kahulugan

Magrib	dapit-hapon	مغرب	maghrib	dapit-hapon
Magsukul	Salamat	شكر	shukr	salamat
Mahluk	tao	مخلوق	maklūq	nilikha
Maksud	layunin	مقصود	maqsūd	binalak
Makbul	natupad	مقبول	maqbūl	tinanggap
Malak	Maganda	ملك	malak	Anghel
Maruhum	namatay	مرحوم	marhūm	namatay
Masrik	silangan	مشرق	mashriq	silangan
Matakaddam	talinghaga	متقدّم	mutaqaddam	nauuna
Mayat	bangkay	ميت	mayt	patay
Mujijat	misteryo	معجزة	mu'jizah	milagro
Mulid	estudyante	مريد	murīd	estudyante
Munapik	balubalo	منافق	munāfiq	balubalo
Murtad	apostata	مرتد	murtad	apostata
Muskil	di-karaniwan	مشكل	mushkil	problema
Mustahak	may-ari ayon sa batas	مستحقّ	mustahaqq	karapat-dapat
Mustajab	nangyari	مستجاب	mustajāb	answered
Muwallam	iskolar	معلّم	mu'allim	guro
Nabī	propeta	نبي	nabī	propeta
Najal	pangako	نذر	nadhar	panata/pangako
Najjis	dumi	ناجس	nājis	marumi
Napas	paghinga	نفس	nafas	huminga
Napsu	pagnanasa	نفس	nafs	pagkamakasarili/pagnanasa

Nasihat	payo	نصيحة	nasīhah	payo
Paham	kasanayan	فهم	fahm	pag-unawa
Pardu'	pagbabatas	فرض	fard	sapilitan
Piil	aksyon	فعل	fi'l	aksyon
Pikil	mag-isip	فكر	fikr	isip
Pir'awn	Paraon	فرعون	fir'awn	Paraon
Rahmat	pagpapala	رحمة	rahmah	awa
Rasūl	mensahero	رسول	rasūl	mensahero
Ruku'	yumuko	ركوع	rukū'	pagyuko
Rukun	utos	ركن	rukn	haligi
Sabab	dahil	سبب	sabab	dahilan/sanhi
Sahabat	tagasunod	صحابة	sahābah	kasamahan
Saytān	Satanas	شيطان	shaytān	Satanas
Sual	pagtatalakay	سؤال	su'āl	tanong
Subu	liwayway	صبح	subh	liwayway
Sunnat	pagtutuli sa mga babae	سنّة	sunnah	tradisyon/sunnah
Takabbul	mayabang	تكبّر	takabbur	kayabangan
Takwīm	kalendaryo	تقويم	taqwīm	kalendaryo
Tallak	diborsyo	طلاق	talāq	diborsyo
Tarasul	tulang Tausug	تراسل	tarāsul	pakikipagtalastasan
Tasbi	mga butil sa panalangin	تسبيح	tasbīh	papuri
Ummul	gulang	عمر	'amr	gulang
Wajib	sapilitan	واجب	wājib	sapilitan

Wakap	pagtigil	وقف	waqf	pagtigil
Waktu	oras	وقت	waqt	oras

Mga salitang Tausug mula sa Sanskrito:

Salitang Tausug	Kahulugan (Tausug)	Salitang Sanskrito	Pagbigkas	Kahulugan (Sanskrito)
Guru	guro	गुरु	guru	guro
Naga	dragon	{{नाग	nāga	serpyente
Āgama	relihiyon	आगम	āgama	relihiyon
Lahu'	laho	राहु	rāhu	laho
Lupa	paglitaw	रूप	rūpa	paglitaw
Dukka	magdalamhati	दुःख	duḥkha	paghihirap
Sutla'	sulta	सूत्र	sūtra	tumahi

Talasanggunian

1. Tausug (https://www.ethnologue.com/18/language/tsg/) at *Ethnologue* (18th ed., 2015)
2. "Luntarsug: Reconstruction of a Lost Ancient Sulu Script" (http://www.layagsug.com/home/march-04th-2014). *layagsug.com*.

Mga kawing panlabas

- Mga publikasyon sa Tausug at iba pang wika ng Pilipinas (http://www.sil.org/asia/philippines/plb_download.html)
- Mga aralin sa Tausug (http://iloko.tripod.com/Tausug.htm), ni Carl G. Rubino
- Mga aralin sa Tausug (http://www.languagelinks.org/lessons/tausug/tausug.html), ng Language Links

t · u · b (https://tl.wikipedia.org/w/index.php?title=Padron:Mga_wika_ng_Pilipinas&action=edit) **Mga wika sa Pilipinas**

Pambansà	Filipino
Opisyal	Filipino • Ingles
Panrehiyón	Bikol • Hiligaynon • Iloko • Kapampangan • Kinaray-a • Magindanaw • Maranaw • Panggasinan • Sama • Sebwano • Tagalog • Tausug • Waray-Waray • Yakan • Zamboangueño
Awksilyar	Arabe • Hokkien • Kastila
Pamilya ng mga wika	Borneo at Pilipinas • Hilagang Pilipinas • Hilagang Luzon (Bataniko) • Gitnang Luzon • (Sambal) • Gitnang Pilipinas Bikol (Pandalampasigan • Panloob na lupain • Pandan) • Bisaya (Bisakol) • Katimugang Pilipinas (Timog Mindanao)